

Η ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΤΟ ΜΑΡΙ

Η απόφαση χωρίζεται σε οκτώ μέρη, όπως φαίνεται στο συνημμένο περίγραμμα.

Στην Εισαγωγή, παρατίθεται σε γενικές γραμμές η εκδοχή της κατηγορούσας αρχής, εξηγείται η δομή της απόφασης και γίνονται κάποιες εισαγωγικές παρατηρήσεις και σχόλια.

«Η πίεση της κοινής γνώμης»

Ειδικότερα, σχολιάζεται μια αναφορά συνηγόρου υπεράσπισης, ο οποίος εξέφρασε την ευχή ότι το Δικαστήριο θα αποφασίσει αποφεύγοντας την πίεση της κοινής γνώμης. Το Δικαστήριο παρέπεμψε στο δικαστικό όρκο, υποδεικνύοντας ότι είναι στη βάση του και μόνο που οι δικαστές ασκούν τα καθήκοντα τους, άνευ φόβου ή ευνοίας, προκαταλήψεως ή πάθους. Παρέπεμψε επίσης σε νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία, εάν η δικαιοσύνη εξαρτάτο από τις εκάστοτε εκτιμήσεις των δικαστών για την κοινή γνώμη, το δικαίο με κάθε βεβαιότητα θα εκαταστρέφετο και τότε θα επακολουθούσε χάος.

Κατέληξε δε με τα εξής:

«Οι δικαστές αποφασίζουν κατά νόμο και κατά συνείδηση επί των διαπιστωθέντων γεγονότων και μόνο. Εάν θα ήταν δικαιολογημένο κάποιο σχόλιο ή «παράπονο», τούτο θα ήταν ακριβώς ότι, ευτυχώς η δικαιοσύνη στην Κύπρο απονέμεται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη οποιοσδήποτε εξωγενής παράγοντας».

Στο Ιστορικό παρατίθεται μαρτυρία που έγινε κοινώς αποδεκτή ή που αποτέλεσε κοινό τόπο ή που δεν αμφισβητήθηκε, η οποία περιγράφει την εξέλιξη της όλης ιστορίας, από τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών μέχρι την έκρηξη. Αποδίδεται έτσι, ο βασικός κορμός της ιστορίας κατά τρόπο συνεχή.

Η απόφαση για εκφόρτωση στην Κύπρο και η απόφαση για το Μαρί

Στο Ιστορικό ειδικότερα, το Δικαστήριο σημείωσε ότι αποτέλεσε κοινό τόπο πως την απόφαση για εκφόρτωση στην Κύπρο την έλαβε ο ΠτΔ.

Σε σχέση με την τοποθέτηση του φορτίου στη Ναυτική Βάση, το Δικαστήριο αναφέρθηκε σε πρακτικό σύσκεψης που έλαβε χώρα στις 12.2.2009, υπό την αιγίδα του υπουργού Άμυνας, στο οποίο καταγράφεται ότι:

«η Κυπριακή κυβέρνηση έλαβε την απόφαση εκφόρτωσης και φύλαξης του υλικού αυτού σε κατάλληλους χώρους εντός της Ναυτικής Βάσης «Ευάγγελος Φλωράκης» (NBEΦ) στη περιοχή Μαρί την Παρασκευή 13 Φεβρουαρίου 2009».

Σημειώνεται περαιτέρω ότι στις 6.2.2009, όταν ακόμα το φορτίο βρισκόταν στο πλοίο, σε σύσκεψη στα γραφεία της Διοίκησης Λιμενικής και Ναυτικής Αστυνομίας, έγινε εισήγηση για μετακίνηση του πλοίου από το αγκυροβόλιο Λεμεσού στο αγκυροβόλιο Βασιλικού η οποία όμως απορρίφθηκε διότι, μεταξύ άλλων, ο προτεινόμενος χώρος γεινίαζε με τον Ηλεκτροπαραγωγό Σταθμό Βασιλικού, τον μεγαλύτερο Ηλεκτροπαραγωγό Σταθμό της Κύπρου. Ενώ, ορθά είχε αποκλεισθεί τότε το Βασιλικό ακόμα και ως χώρος αγκυροβόλησης του πλοίου, αργότερα το πλοίο εκφορτώθηκε στην πλατεία της NBEΦ και τελικά τοποθετήθηκε σε απόσταση 200 περίπου μέτρων από την περίφραξη που χωρίζει την NBEΦ από τον Ηλεκτροπαραγωγό Σταθμό Βασιλικού. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι ενώ αυτό το ζήτημα δεν έχει άμεση σχέση με τα επίδικα θέματα, είναι ενδεικτικό του όλου χειρισμού.

Ο τρόπος στοίβαξης

Αιτιώδη σχέση με τα επίδικα περιστατικά και ειδικά με την τραγική κατάληξη, έχει ο τρόπος στοίβαξης του φορτίου, το οποίο τοποθετήθηκε χωρίς να ληφθεί υπόψη το ζήτημα της επικινδυνότητας αυτού τούτου του φορτίου, αλλά μόνο οι εξωγενείς κίνδυνοι (δολιοφθορά από καταδρομικά τμήματα ή πράκτορες). Τα εμπορευματοκιβώτια τοποθετήθηκαν σε στοίβαδα, μοιάζοντας έτσι «με μια μικρή τριώροφη πολυκατοικία» με τα πυρομαχικά να είναι ερμητικώς κλειστά και εκτεθειμένα κατά άμεσο τρόπο στην ηλιακή ακτινοβολία και τις καιρικές συνθήκες. Τέτοιος τρόπος στοίβαξης παραβίαζε κατάφορα σχετική πάγια διαταγή του ΓΕΕΦ, σύμφωνα με την οποία τα πυρομαχικά πρέπει να φυλάσσονται σε αποθήκες που να απέχουν μεταξύ τους 60-70 μέτρα και που να παρέχουν προστασία

από υπερβολική θερμοκρασία ή υγρασία και συνθήκες καλού αερισμού. Η μαρτυρία εμπειρογνομώνων κατέδειξε ότι ο τρόπος στοίβαξης είχε αιτιώδη σχέση με τη τραγική κατάληξη.

Η μαρτυρία και ο ρόλος του Γ.Γεωργιάδη

Ως βασικός μάρτυρας παρουσιάστηκε ο συνταγματάρχης Γ. Γεωργιάδης για τη μαρτυρία του οποίου χρειάστηκαν οκτώ δικάσιμοι. Το Δικαστήριο όμως έκρινε ότι η μαρτυρία του καλύπτεται στο μεγαλύτερο της μέρος από άλλη μαρτυρία και λαμβάνοντας υπόψη ότι η μαρτυρία του ήταν εγγενώς ύποπτη και επισφαλής επέλεξε να μην τη χρησιμοποιήσει σε βάρος των κατηγορουμένων, αλλά να εξονυχίσει όλη την άλλη μαρτυρία και επί αυτής να προβεί σε ευρήματα.

Σε σχέση με το Γ. Γεωργιάδη, το Δικαστήριο ανέφερε ειδικότερα τα εξής:

«Θα πρέπει περαιτέρω να ληφθεί υπόψη ότι ο Γ. Γεωργιάδης είχε από την πρώτη στιγμή κεντρικό ρόλο. Ειδικότερα, αυτός είναι που τοποθέτησε τα εμπορευματοκιβώτια με τον απαράδεκτο, ως άνω, τρόπο κατά παράβαση των πάγιων διαταγών και χωρίς να ληφθούν υπόψη οποιοδήποτε άλλο κίνδυνο παρά για το ίδιο το φορτίο. Η δικαιολογία που έδωσε αντεξεταζόμενος ήταν ότι επρόκειτο για προσωρινή στοίβαξη και ότι είχε ενεργήσει με βάση εντολές.

Εάν ήταν κατηγορούμενος, ο ισχυρισμός του ότι εκτελούσε διαταγές θα έπρεπε να εξεταστεί λαμβανομένου υπόψη τού ότι η υποχρέωση κατωτέρου να εφαρμόσει διαταγή δεν διαγράφει το δικαίωμα του να αρνηθεί την εκτέλεση εκδήλως εσφαλμένης ή παράνομης διαταγής (obviously improper or contrary to law), δικαίωμα το οποίο μπορεί να μετατραπεί σε εκ του Συντάγματος υποχρέωση όταν διακυβεύεται το ύψιστο έννομο αγαθό, η ζωή. Είναι όμως χαρακτηριστικό της όλης κατάστασης ότι ο Γεωργιάδης έτυχε και εύφημης μνείας από την ηγεσία της ΕΦ για πράξεις που συνιστούσαν παραβίαση των πάγιων διαταγών της ΕΦ».

Σε ένα τελευταίο σχόλιο για το Γεωργιάδη το Δικαστήριο, αφού αναφέρθηκε στο γεγονός ότι τόνισε την αρνητική πλευρά του ρόλου του, πρόσθεσε ότι δεν θα ήταν δίκαιο να διαγράψει τις μετέπειτα προσπάθειες του να θέσει το πρόβλημα και να ληφθούν μέτρα.

Απόρριψη της εκδοχής των κατηγορουμένων

Κατά την αξιολόγηση της μαρτυρίας, το Δικαστήριο απέρριψε την εκδοχή των κατηγορουμένων ότι δεν είχαν αντίληψη του κινδύνου επειδή τους είχε παραπλανήσει ο Γεωργιάδης, λέγοντας τους ότι «η πυρίτιδα καίγεται και δεν εκρήγνυται» και επειδή δεν είχαν τις κατάλληλες προειδοποιήσεις. Ειδικότερα, απέρριψε τους ισχυρισμούς του διευθυντή και του αναπληρωτή διευθυντή της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας ότι δεν γνώριζαν πως η πυρίτιδα είναι εκρηκτικό ή επικίνδυνο υλικό.

Αντίθετα δέχθηκε ως αξιόπιστη τη μαρτυρία πολλών μαρτύρων κατηγορίας για προειδοποιήσεις προς τους δύο πρώην υπουργούς για τους κινδύνους που εγκυμονούσε το φορτίο, καταλήγοντας ότι όλοι οι κατηγορούμενοι είχαν επίγνωση του κινδύνου, πλην όμως όσοι είχαν νομικό καθήκον να τον αποτρέψουν, παρέλειψαν να το πράξουν.

Η ποινική ευθύνη από παραλείψεις

Όμως, δεν έχουν όλοι όσοι γνωρίζουν ένα κίνδυνο καθήκον να ενεργήσουν προς αποτροπή του. Στο μέρος της απόφασης όπου αναλύεται η νομική πτυχή, το Δικαστήριο εξήγησε ότι η έννοια του εγκλήματος δια παραλείψεως συνιστά εξαίρεση στο γενικό κανόνα ότι το ποινικό δίκαιο ασχολείται με πράξεις που προκαλούν κακό, αφήνοντας τις παραλείψεις να αποτραπεί το κακό στη σφαίρα της ηθικής.

Είναι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που μπορεί να αποδοθεί ποινική ευθύνη λόγω παράλειψης κάποιου να αποτρέψει τον κίνδυνο. Μόνο όταν κάποιος έχει συγκεκριμένο καθήκον, αναγνωρισμένο από το νόμο ή τη νομολογία, μπορεί να βρεθεί ένοχος για παράλειψη. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε σε σχετική νομολογία της Αγγλίας, της Αυστραλίας και του Καναδά.

Συζητήθηκε ειδικότερα το θέμα του καθήκοντος επιμέλειας που μπορεί να έχουν υπουργοί και μέλη της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας. Ως προς τους υπουργούς, υποδείχθηκε ότι αυτοί υπόκεινται στις ίδιες δικονομικές και ουσιαστικές ρυθμίσεις από πλευράς ποινικού δικαίου, χωρίς να διαφοροποιούνται από άλλα πρόσωπα.

Για τις υποχρεώσεις του κράτους και των λειτουργών του, στο βαθμό που έχουν προσωπική ανάμειξη και ευθύνη, έγινε αναφορά σε πολύ πρόσφατη, (ημερομηνίας 19.6.2013), απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Αγγλίας, που αφορούσε αγωγή εναντίον του Υπουργείου Άμυνας για το θάνατο άγγλων στρατιωτών στο Ιράκ. Εκεί αποφασίστηκε, ότι το κράτος, πέραν της υποχρέωσης του να θέτει το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία της ανθρώπινης ζωής και να διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή τέτοιας νομοθεσίας, έχει επίσης θετική υποχρέωση σε περίπτωση που υφίσταται άμεσος και πραγματικός κίνδυνος ζωής, να λαμβάνει προληπτικά μέτρα για προστασία της ζωής όσων βρίσκονται υπό την εξουσία του.

Για το ζήτημα των ορίων του καθήκοντος επιμέλειας της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, το Δικαστήριο δεν ακολούθησε την αγγλική νομολογία η οποία αναγνωρίζει περιορισμένο μόνο καθήκον, αλλά τη νομολογία των Δικαστηρίων της Σκωτίας, θεωρώντας ότι συνάδει με το δικό μας Σύνταγμα.

Οι περιβάλλουσες περιστάσεις

Μετά την ανάλυση της νομικής πτυχής καταγράφηκε το γενικότερο πλαίσιο εντός του οποίου εκδηλώθηκε η κρίσιμη συμπεριφορά των κατηγορουμένων, ως ακολούθως:

«Πριν προχωρήσουμε στην υπαγωγή των γεγονότων στις παραπάνω νομικές αρχές, θα συνοψίσουμε τα γεγονότα στο βαθμό που χρειάζεται για να τεθεί το γενικότερο πλαίσιο εντός του οποίου είχαν ενεργήσει οι κατηγορούμενοι.

Σκοπός μας βέβαια δεν είναι να αποδώσουμε ποινικές ευθύνες σε πρόσωπα που δεν είναι κατηγορούμενοι. Τα Δικαστήρια λειτουργούν με βάση τις προδιαγεγραμμένες από το Σύνταγμα και τους νόμους αρμοδιότητες τους. Κατά τον προβλεπόμενο μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης, μόνο όταν ασκηθεί δίωξη, σε σοβαρά αδικήματα από τον Γενικό Εισαγγελέα, μπορούν τα Δικαστήρια, αφού ακούσουν και τις δύο πλευρές με όλες τις διασφαλίσεις για ένα κατηγορούμενο, να αποδώσουν ποινική ευθύνη.

Σκοπός μας είναι να καταγράψουμε τις περιβάλλουσες περιστάσεις, ώστε να τις έχουμε υπόψη στο επόμενο στάδιο, όταν θα εξετάσουμε το ζήτημα της ευθύνης των κατηγορουμένων, βασικά των πρώην υπουργών, για να μπορέσουμε να κρίνουμε κατά πόσον είναι τέτοιας φύσης ώστε να επηρεάζουν την τελική ετυμηγορία ή, σε περίπτωση που θα ακολουθήσει καταδίκη, την ποινή. Υπ'αυτή την έννοια όχι μόνο μπορούμε, αλλά οφείλουμε να διευκρινίσουμε και να αξιολογήσουμε όλα τα σχετικά γεγονότα και στοιχεία.

[1] Αποτέλεσε κοινό τόπο ότι η απόφαση για εκφόρτωση και κατάσχεση του φορτίου ήταν μια ορθή πολιτική απόφαση, επιβεβλημένη εκ των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας. Θα πρέπει όμως παράλληλα να σημειώσουμε ότι το φορτίο εκφορτώθηκε στην Κύπρο χωρίς απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου το οποίο σύμφωνα με το Σύνταγμα είναι το όργανο που ασκεί την εκτελεστική εξουσία επί παντός θέματος, εξαιρουμένων των αρμοδιοτήτων που ρητώς διαφυλάσσονται υπέρ του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας. Η υπό του Υπουργικού Συμβουλίου ασκούμενη εκτελεστική εξουσία, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων, τη γενική διεύθυνση και τον έλεγχο της διακυβέρνησης της Δημοκρατίας και τη διεύθυνση της γενικής πολιτικής ως και την εποπτεία και διάθεση της περιουσίας που ανήκει στη Δημοκρατία (Άρθρο 54 του Συντάγματος). Ούτε εκ των υστέρων τέθηκε η απόφαση του ΠτΔ ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου προς έγκριση. Το σοβαρό αυτό ζήτημα ουδέποτε συζητήθηκε στο αρμόδιο σώμα, το Υπουργικό Συμβούλιο. Το μόνο που γνώριζαν οι Υπουργοί ήταν η επιφανειακή ενημέρωση που τους έγινε από τον ΠτΔ στις 11.2.2009. Ο ΠτΔ ανέφερε ότι θα τους ενημέρωνε σε προσεχή συνεδρία. Ουδέποτε τους ενημέρωσε, ούτε οι ίδιοι ζήτησαν να ενημερωθούν.

Τα παραπάνω δεν εγείρουν μόνο ζήτημα τάξης, αλλά έχουν και πρακτική σημασία, εφόσον η συζήτηση στο Υπουργικό Συμβούλιο, είτε προς λήψη απόφασης, είτε προς έγκριση της απόφασης του ΠτΔ, θα καθιστούσε το πρόβλημα, πρόβλημα συνολικής διαχείρισης από τους έχοντες την εκτελεστική εξουσία προσφέροντας έτσι την ευκαιρία να συζητηθούν όλες οι πτυχές, να ακουστούν απόψεις, προβληματισμοί, ανησυχίες, προτάσεις.

Να συζητηθούν και βεβαίως να καταγραφούν σε πρακτικά του υπουργικού συμβουλίου, ώστε [εάν προέκυπτε ανάγκη, όπως τώρα προέκυψε] να μπορούσε να διαπιστωθούν τα γεγονότα που οδήγησαν στις επίμαχες αποφάσεις, όπως επιβάλλει η αρχή για “δημόσια λογοδοσία” (public accountability).

[2] Αντί τούτου, το τι έχουμε μπροστά μας σήμερα είναι μόνο η αναφορά στο τεκμήριο 66.11 για «απόφαση της κυβέρνησης» να τοποθετηθούν εκατοντάδες τόνοι πυριτίδας δίπλα από τον κύριο

ηλεκτροπαραγωγό σταθμό της χώρας και μάλιστα με τον τρόπο που τοποθετήθηκαν, χωρίς κανένας να γνωρίζει τις περιστάσεις υπό τις οποίες δόθηκε η διαταγή Μπισμπίκα.

Ήταν η κατηγορηματική θέση της κατηγορούσας αρχής στην τελική αγόρευση που αποτέλεσε και κοινό τόπο ότι:

«Στις 19.2.2009 ο Επιτελάρχης του ΓΕΕΦ ο ταξίαρχος Σοφιανίδης κάλεσε τον ΜΚ7 στο γραφείο του και του παρέδωσε ένα χειρόγραφο σχεδιάγραμμα στο οποίο φαινόταν ο τρόπος στοίβαξης των εμπορευματοκιβωτίων όταν θα τέλειωνε η κατασκευή της τσιμεντένιας πλάκας. Ο τρόπος που σχεδιάστηκε ήταν με οδηγίες του ίδιου του Αρχηγού του ΓΕΕΦ και με μοναδικό σκοπό την αποφυγή δολιοφθοράς ή κλοπής ή οποιασδήποτε κακόβουλης ενέργειας από ξένους πράκτορες καταδρομείς κ.τ.λ.».

Αυτή είναι η επίσημη θέση της Πολιτείας. Όμως, η Πολιτεία δεν κατηγορήσε, ούτε τον Μπισμπίκα, ούτε τον Σοφιανίδη, για δε τον Γεωργιάδη η δίωξη δεν προχώρησε, παρά το ότι η μαρτυρία που η κατηγορούσα αρχή προώθησε και υιοθέτησε ως την τελική της θέση, αποδίδει σ' αυτούς τους τρεις παράνομη πράξη και όχι παράλειψη, όπως αποδίδεται στους κατηγορούμενους. Πρόκειται δε για μαρτυρία που για τον Γεωργιάδη έλαβε τη μορφή ομολογίας.

Η δίωξη οποιουδήποτε είναι αποκλειστική αρμοδιότητα του Γενικού Εισαγγελέα. Το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να κρίνει, ούτε είναι σε θέση να γνωρίζει τους λόγους για τους οποίους ο Γενικός Εισαγγελέας δεν κατηγορήσε τα εν λόγω πρόσωπα. Το ζήτημα όμως τίθεται για να καταδειχθεί ότι, εξ αντικειμένου, με τον χειρισμό που έγινε, δεν μπόρεσαν να αποκαλυφθούν οι περιστάσεις υπό τις οποίες δόθηκε η διαταγή Μπισμπίκα, όπως θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει εάν ο Μπισμπίκας ήταν κατηγορούμενος.

Σημειώνουμε ότι αντί (και) του Μπισμπίκα διώχθηκε αρχικά ο Τσαλικίδης, ο οποίος δεν δημιούργησε την κατάσταση, χωρίς όμως συνέχεια. Η εξήγηση που έδωσε η κατηγορούσα αρχή ήταν η εξής:

«κα Ευθυβούλου:..... γιατί ενώ καταχωρήθηκε υπόθεση εναντίον του κυρίου Τσαλικίδη και βρισκόταν στο εξωτερικό που είναι η συνήθης διαμονή του και ενώ επιδόθηκε δεόντως και εκδόθηκε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης από τις κυπριακές αρχές, οι ελλαδικές αρχές αρνήθηκαν να τον αφήσουν προς εκδίκαση ενώπιον της κυπριακής δικαιοσύνης γιατί έχουν ξεκινήσει οι ελλαδικές αρχές διαδικασία για τα ίδια γεγονότα ώστε να εκδικαστεί η υπόθεση ενώπιον των ελλαδικών στρατιωτικών δικαστηρίων στην ουσία».

[3] Ακολουθεί το ζήτημα των αντιφατικών επιστολών προς τη ΜΑΝΥ οι οποίες κατά τον Χατζημιχαήλ και Αιμιλίου δεν προέρχονταν από το Υπουργείο Εξωτερικών, αλλά από το Προεδρικό, το Διπλωματικό Γραφείο του ΠτΔ.

Πώς στις 3.2.2009, η Κύπρος δεν είχε «the capabilities or facilities for storing, safe-keeping or disposing of such material in such quantities» και δέκα μέρες αργότερα κατόρθωσε να υπερπηδήσει τις δυσκολίες και να βεβαιώνει τα Ηνωμένα Έθνη ότι υπήρχαν «adequate and appropriate facilities for safe storage of the cargo»; Δεν έχουμε καμιά μαρτυρία που να εξηγεί τη θεαματική αυτή αλλαγή. Το μόνο που τέθηκε ενώπιον μας, ως ενδιάμεσο γεγονός, ήταν η προτροπή της αρμόδιας επιτροπής του Συμβουλίου Ασφαλείας προς την Κύπρο να διερευνήσει τη δυνατότητα συνεργασίας με άλλες χώρες για την ασφαλή φύλαξη ή διάθεση του φορτίου. Αντί διερεύνησης για συνεργασία με άλλες χώρες, ακολούθησε η διαβεβαίωση.

Διαβεβαίωση η οποία, προερχόμενη από το Προεδρικό Μέγαρο, το Διπλωματικό Γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας, συνιστούσε επίσημη παράσταση προς τα Ηνωμένα Έθνη - *urbi et orbi* - ότι η Κύπρος ήταν σε θέση να φυλάξει με ασφάλεια το φορτίο και δημιουργούσε μια επιπλέον υποχρέωση – και προς τη διεθνή κοινότητα – για ασφαλή φύλαξη. Το γεγονός αυτό επαναφέρει τη διαφορά από την περίπτωση πυρομαχικών της ΕΦ που δεν αφορούν ούτε την πολιτική ηγεσία, μήτε τα Ηνωμένα Έθνη. Όμως, παρά τις παραστάσεις και τη συνεπακόλουθη πολιτική δέσμευση για ασφαλή φύλαξη, το φορτίο τοποθετήθηκε, με διαταγή στο πιο ψηλό στρατιωτικό επίπεδο, κατά παράβαση κάθε κανόνα ασφαλείας και αφέθηκε εν τέλει στην τύχη του.

[4] Θα πρέπει περαιτέρω, με σκοπό πάντα τον προσδιορισμό του πλαισίου εντός του οποίου ενήργησαν οι κατηγορούμενοι, να έχουμε κατά νου το γενικό κλίμα που κυριαρχούσε για όλους όσοι ενεπλάκησαν στο θέμα. Ήταν ένα κλίμα αποτρεπτικό οποιασδήποτε αποτελεσματικής πρωτοβουλίας. Ενδεικτική του κλίματος αυτού είναι η μαρτυρία Διονυσίου περί επιδίωξης να παραπτεμφθεί η λήψη απόφασης στις «ελληνικές καλένδες». Στα ίδια πλαίσια εντάσσεται και η αναφορά Καρεκλά περί «βασιλικής διαταγής και

τα σκυλιά δεμένα». Αυτά βέβαια τότε, εν αναμονή της επίσκεψης του ΠτΔ στη Συρία και στα Ηνωμένα Έθνη. Όμως σε εκείνη τη σύσκεψη, στις 6.8.2009, είχαν ήδη εκφραστεί ανησυχίες από το ΥΠΑΜ και την ΕΦ για την ασφάλεια του φορτίου, λόγω της αποσταθεροποίησης της πυριτίδας.

Παρά ταύτα, σ' αυτή την πτυχή δεν δόθηκε καμία σημασία.

Απλώς αφέθηκαν τα πράγματα μέχρι τον Οκτώβριο του 2009, χωρίς και πάλιν όμως να δοθεί συνέχεια.

[5] Μεσολάβησε, στις 31.8.2009, η δήλωση του ΠτΔ προς τον Πρόεδρο της Συρίας ότι «το φορτίο δεν θα δοθεί σε οποιοδήποτε και θα παραμείνει φυλαγμένο στη Κύπρο, μέχρις ότου είναι δυνατή η επιστροφή του στη Συρία ή το Ιράν».

Αυτή ήταν η κρατική πολιτική στα πλαίσια της οποίας δεν θα έπρεπε να μεταβληθεί το statusquo.

Έρεισμα για αλλαγή της πολιτικής, θα μπορούσε να δώσει η ένδειξη για αλλαγή στάσης του Ιράν στην οποία αναφέρθηκε ο Παντελίδης. Όμως, ούτε τότε έγινε οτιδήποτε. Η μαρτυρία Παντελίδη ότι υπήρχε συγκατάθεση του Προέδρου της Δημοκρατίας για καταστροφή του φορτίου, στερείται κάθε πειστικότητας, αν όχι σοβαρότητας. Υπενθυμίζουμε, πως ο ισχυρισμός του ήταν ότι για ένα τέτοιο ζήτημα, εξέλαβε τη σιωπή του ΠτΔ ως συγκατάθεση και ότι, έχοντας τέτοια συγκατάθεση μετέβη στη σύσκεψη της 7.2.2011, χωρίς όμως να μεταφέρει τη θέση του Προέδρου, διότι δεν είχε «οδηγίες», αλλά «συγκατάθεση». Εάν είχε έστω και τη σιωπηρή συγκατάθεση του ΠτΔ σε μια σύσκεψη όπου ο Υπουργός Άμυνας ήταν πολύ ανήσυχος και τόνιζε ξανά και ξανά την επικινδυνότητα του φορτίου κι όπου ο Ν. Γεωργιάδης τους εξηγούσε κατά τρόπο συγκροτημένο ότι υπήρχε κίνδυνος ανάφλεξης ή ακόμα και έκρηξης, ο Παντελίδης θα είχε μεταφέρει τη συγκατάθεση του ΠτΔ και δεν θα περιοριζόταν σε έκφραση προσωπικών απόψεων, όπως το έθεσε, με αποτέλεσμα να συνεχίσει η εκκρεμότητα. Τέτοια συγκατάθεση δεν δόθηκε.

[6] Το βέβαιο, σε σχέση με τα ζητήματα αυτά, από τη μαρτυρία Παντελίδη - διότι το κατέγραψε σε ανύποπτο χρόνο- ήταν πως είχε ενημερώσει τον ΠτΔ στις 3.9.2010, ότι οι στρατιωτικοί ήθελαν την καταστροφή του φορτίου «λόγω των κάποιων κινδύνων που υπάρχουν με τις ψηλές θερμοκρασίες που αναπτύσσονται μέσα στα εμπορευματοκιβώτια το καλοκαίρι και ... ότι η ΕΦ είναι σε θέση από τεχνικής άποψης να διεκπεραιώσει το θέμα της καταστροφής».

Παρά ταύτα και παρά τη ρητή προειδοποίηση που έφτασε στον ίδιο τον ΠτΔ σε σχέση με τις ψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού, τα πράγματα αφέθηκαν ως είχαν μέχρι το επόμενο, το τρίτο και μοιραίο, καλοκαίρι.

[7] Θα πρέπει περαιτέρω, να έχουμε κατά νου, τις ενέργειες και του μετέπειτα αρχηγού της ΕΦ, Τσαλικίδη.

Είναι γεγονός ότι έθεσε με την επιστολή του το πρόβλημα. Όμως, όταν επιτέλους συνεκλήθη η σύσκεψη της 7.2.2011, ενώ ο πολιτικός του προϊστάμενος τόνιζε την επικινδυνότητα του φορτίου και ενώ ο αξιωματικός του Ν. Γεωργιάδης εξηγούσε με σαφήνεια τους κινδύνους, διασυνδέοντας τους ευθέως με την πάροδο του χρόνου και την έκθεση του ευρισκομένου σε κλειστό χώρο φορτίου στις πολύ ψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού και ενώ οι πολιτικοί, παρά την αρχική στάση του τότε Υπουργού Άμυνας, φάνηκε ότι ωθούσαν τα πράγματα σε μια περαιτέρω και αχρείαστη καθυστέρηση, ο Α/ΓΕΕΦ δεν συνεβούλευσε τον πολιτικό του προϊστάμενο, δεν διαφώνησε με το αποτέλεσμα και συνενώθηκε με όλους τους άλλους στο να παραμείνουν και πάλιν τα πράγματα ως είχαν.

Ακολουθεί η ανεπιτυχής διαδικασία αποστολής των δειγμάτων στην Ελλάδα. Ο Αρχηγός του στρατού, που γνώριζε τη σημασία του χρόνου και που είναι οι υπηρεσίες του που ανέλαβαν να διεκπεραιώσουν τη διαδικασία, δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται ξανά.

Στις 5.7.2011, όταν ο κατηγορούμενος 2 ρώτησε κατά πόσο η ΕΦ διέθετε τα μέσα για άμεση απομάκρυνση του εμπορευματοκιβωτίου και οι αξιωματικοί - υφιστάμενοι του Α/ΓΕΕΦ - άρχισαν, εκείνες τις κρίσιμες ώρες, την άκαρπη συζήτηση για το γερανό του Σούλη και το γερανό της Λεμεσού, ο Α/ΓΕΕΦ δεν επενέβη ώστε να συμβουλευθεί τον πολιτικό προϊστάμενο του προς τη μόνη υπό τις περιστάσεις ορθή κατεύθυνση, ήτοι τη λήψη αμέσως των αναγκαίων μέτρων. Αντ' αυτού, έγινε η παρέμβαση Μαληκκίδη που εξέτρεψε την πορεία προς άλλη κατεύθυνση.

Στις 6.7.2011, ο Τσαλικίδης επιθεωρεί τα εμπορευματοκιβώτια και ενημερώνεται επιτόπου. Όχι μόνο δεν ενεργεί ώστε ο πολιτικός του προϊστάμενος να λάβει αμέσως τις πασιφανώς αναγκαίες αποφάσεις, αλλά

και δεν προωθεί ποτέ την έκθεση Γεωργιάδη την οποία έλαβε από τις 7.7.2011 και την οποία ο κατηγορούμενος 2 είχε ζητήσει να του υποβληθεί την επόμενη μέρα, μέσω του Α/ΓΕΕΦ.

Στις 11.7.2011, τις τραγικές εκείνες ώρες, εκείνο που ενδιέφερε πλέον τους επιτελείς του Α/ΓΕΕΦ, σύμφωνα με τη μαρτυρία που παρουσίασε η κατηγορούσα αρχή και που παρέμεινε αναντίλεκτη, ήταν να φανεί μέσα από ραδιουργίες, ότι ο Λάμπρου ήταν εκείνος που παρέλειψε να διαβιβάσει την έκθεση και όχι ο Α/ΓΕΕΦ.

Σημειώνουμε ακόμα ότι το θέμα δεν τέθηκε ποτέ ενώπιον του Συμβουλίου Κρίσεων της ΕΦ.

Αυτό το βασικό πλαίσιο και τα γεγονότα γενικότερα όπως τα έχουμε δεχθεί, καταδεικνύουν μια καθολική, απαράδεκτη και εξοργιστική δυσλειτουργία του πολιτικού και διοικητικού συστήματος. Όμως το «σύστημα» δεν είναι πάντα απρόσωπο. Η διαπίστωση μας περί καθολικής δυσλειτουργίας δεν μπορεί να απαλλάξει από ποινική ευθύνη όσους από τους κατηγορούμενους ήθελε κριθεί ότι έχουν το δικό τους μερίδιο (ποινικής) ευθύνης.»

Στο Έβδομο Μέρος της απόφασης, το Δικαστήριο προβαίνει σε υπαγωγή των γεγονότων στο νόμο, διαπιστώνοντας τα ακόλουθα σε σχέση με το ζήτημα καθήκοντος ενέργειας που είχε ή όχι κάθε κατηγορούμενος:

Ο 2ος κατηγορούμενος

Ο κατηγορούμενος 2, κρίθηκε ότι είχε συγκεκριμένη ευθύνη αλλά και εξουσίες για το φορτίο και ότι αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά σε σχέση με τον κατηγορούμενο 1. Κρίθηκε ότι είχε τον έλεγχο του φορτίου για τους ακόλουθους συγκεκριμένους λόγους:

«γιατί το φορτίο παρελήφθη εν γνώσει του από το Υπουργείο του προς φύλαξη και επειδή τοποθετήθηκε σε χώρο της ΕΦ επί της οποίας είχε εποπτεία. Δεν είχε λόγο για την τελική τύχη του φορτίου. Όμως είχε την εξουσία να ελέγξει τον τρόπο αποθήκευσης ή εν πάση περιπτώσει να παρέμβει μετά που του τέθηκε το ζήτημα των κινδύνων από την παρατεταμένη φύλαξη του σε υπαίθρια στοιβάδα. Είχε την εξουσία να διατάξει τη λήψη μέτρων οποτεδήποτε και ιδιαίτερα όταν κατέστη σαφές ότι οι «πολιτικοί λόγοι» διαιωνίζουν το πρόβλημα, ακόμα πιο ιδιαίτερα όταν ενημερώθηκε για το ενδεχόμενο έκρηξης και όπως ιδιαίτερος όταν ενημερώθηκε για το συμβάν της 4.7.2011, οπότε και ανέλαβε την ευθύνη χειρισμού του προβλήματος και την ευθύνη λήψης αποφάσεων για την αντιμετώπιση του, ο ίδιος.

Δεν παραβλέπουμε τα όσα αναφέραμε ανωτέρω στο « Γενικότερο Πλαίσιο». Αυτά όμως δεν αναιρούν τη διαπίστωση ότι ο Υπουργός Άμυνας είχε, για τους λόγους που εξηγήσαμε, τον έλεγχο του φορτίου εν τη εννοία του άρθρου 225».

Ο 1ος κατηγορούμενος

Σε σχέση με τον κατηγορούμενο 1, το Δικαστήριο σημείωσε καταληκτικά τα ακόλουθα:

«Συνοψίζουμε εν κατακλείδι, ότι η μαρτυρία που προσφέρθηκε δεν στοιχειοθετεί ότι ο κατηγορούμενος 1 «διαχειριζόταν τα θέματα των 98 εμπορευματοκιβωτίων» όπως του αποδίδει το κατηγορητήριο, ούτε ότι «δημιούργησε τον κίνδυνο» όπως του αποδίδει η εναρκτήρια δήλωση. Προσθέτουμε ακόμα γενικότερα, ότι ο κατηγορούμενος 1 δεν είχε τον έλεγχο του φορτίου υπό την έννοια του άρθρου 225 ή άλλως πως.

Δεν είναι το Υπουργείο του που το παρέλαβε προς φύλαξη. Το φορτίο δεν φυλάχθηκε από υπηρεσία επί της οποίας είχε εποπτεία. Δεν είχε εξουσία να διατάξει τη λήψη μέτρων σε σχέση με τον τρόπο φύλαξης. Γενικώς, ελλείπει το στοιχείο της αναγκαίας σύνδεσης του με το φορτίο, έτσι ώστε να μπορούσε να θεωρηθεί ότι ως υπουργός Εξωτερικών είχε σχέση εγγύτητας προς τα θύματα....

Οι υπουργοί πρέπει να τυγχάνουν της ίδιας μεταχείρισης με όλους. Θα πρέπει όμως, να έχουμε κατά νου τη λεπτή, πλην σαφή γραμμή που διαχωρίζει την πολιτική από την ποινική ευθύνη. Υπενθυμίζουμε την αναφορά από την έκθεση της Επιτροπής της Βενετίας ότι: «In a well-functioning democracy, ministers are held responsible for their policies by political means, not by resorting to criminal law».

Εν προκειμένω, ο κατηγορούμενος 1 χωρίς να έχει την ευθύνη ή τον έλεγχο ή εξουσίες επί του φορτίου, διαχειριζόταν την πολιτική διάσταση του προβλήματος, εφαρμόζοντας την πολιτική του ΠτΔ.

Είναι γεγονός ότι ασκώντας την πολιτική που του ανατέθηκε δεν έλαβε υπόψη ή και εκώφευσε στις προειδοποιήσεις για τον κίνδυνο. Η νομολογία όμως είναι σαφής. Εάν η περίπτωση δεν μπορεί κατά το νόμο ή τη νομολογία να ενταχθεί στις εξαιρέσεις, όπου η ηθική ευθύνη μετουσιώνεται σε ποινική, δεν είναι επιτρεπτή η απόδοση ποινικών ευθυνών στην οποία και μόνο το έργο του Δικαστηρίου περιορίζεται.

Ο 3ος κατηγορούμενος

Για τον κατηγορούμενο 3, το Δικαστήριο κατέληξε ότι από τη μαρτυρία και τα επιχειρήματα της κατηγορούσας αρχής δεν έχει αποδειχθεί στον απαιτούμενο βαθμό ότι αυτός είχε καθήκον ενεργείας, ούτε ότι εν πάση περιπτώσει είχε εξουσία να δώσει διαταγές σε σχέση με το φορτίο, από τη στιγμή που αυτό τοποθετήθηκε με τον τρόπο που τοποθετήθηκε με τη διαταγή του προηγούμενου Αρχηγού ΓΕΕΦ και παρέμεινε εκεί εν γνώσει του μετέπειτα Αρχηγού ΓΕΕΦ.

Οι κατηγορούμενοι 4, 5 και 6

Για τους κατηγορούμενους 4, 5 και 6, το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτοί είχαν καθήκον ενεργείας πρωτίστως έναντι των πυροσβεστών. Είχαν καθήκον, να μεριμνήσουν για την ασφάλεια τους, λαμβάνοντας μέτρα προστασίας από κινδύνους που ήταν ευλόγως προβλεπτοί και θα μπορούσαν να εξουδετερωθούν με εύλογα μέτρα. Είχαν ειδικότερα καθήκον, να τους προειδοποιήσουν για την ύπαρξη τέτοιων κινδύνων. Περιπλέον, είχαν υποχρέωση να ενεργήσουν με εύλογη επιμέλεια έναντι όλων όσοι ήταν προβλεπτό ότι θα επηρεάζονταν, όπως ήταν το προσωπικό της Ναυτικής Βάσης.

Με βάση τα πιο πάνω το Δικαστήριο έκρινε ότι νομικό καθήκον να αποτρέψουν τον κίνδυνο είχαν οι κατηγορούμενοι 2,4,5 και 6 και όχι οι κατηγορούμενοι 1 και 3 τους οποίους αθώωσε.

Ανθρωποκτονία ή πρόκληση θανάτου από αμέλεια;

Το Δικαστήριο εξέτασε ακολούθως τη διαφορά μεταξύ των προνοιών στις οποίες στηρίζεται το κατηγορητήριο, δηλαδή των προνοιών του άρθρου 205 του Ποινικού Κώδικα (ανθρωποκτονία) από τις προνοιές του άρθρου 210 (πρόκληση θανάτου από αλόγιστη πράξη). Με σκοπό να διακρίνει τις δύο περιπτώσεις ανέτρεξε σε νομολογία της Ινδίας στην οποία ισχύουν παρόμοιες πρόνοιες, της Αυστραλίας και της Αγγλίας.

Στο τέλος, αφού διατυπώθηκαν οι νομικές αρχές εφαρμόστηκαν στα γεγονότα της υπόθεσης και το Δικαστήριο κατέληξε ως εξής για τον κατηγορούμενο 2:

«Με βάση το σύνολο της σχετικής μαρτυρίας και τα όσα έχουμε αναφέρει προηγουμένως για τη γνώση του κατηγορούμενου 2... δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτός είχε γνώση όχι απλώς ενός δυνητικού κινδύνου, αλλά μιας πραγματικής πιθανότητας κινδύνου θανάτου. Αναλυτικότερα:

Στο αρχικό στάδιο, είχε γνώση για τους εγγενείς κινδύνους του φορτίου. Στη συνέχεια, άρχισε να ενημερώνεται περαιτέρω. Πληροφορήθηκε για την υπαίθρια στοιβάδα και τους κινδύνους αυτανάφλεξης από τις ψηλές θερμοκρασίες. Μετά, ενημερώθηκε και για τον κίνδυνο έκρηξης. Στη σύσκεψη της 7.2.2011, σαφώς είχε επίγνωση όχι απλώς της δυνατότητας, αλλά μιας πραγματικής πιθανότητας να προκληθεί μαζικός θάνατος, όπως ο ίδιος τελικά δεν το αρνήθηκε, πλην όμως αντί για κίνδυνο έκρηξης μιλούσε για κίνδυνο μαζικής πυρκαγιάς στο φορτίο αλλά και στα πυρομαχικά της Βάσης. Πάντως, ο κίνδυνος έκρηξης τού είχε ειδικά εξηγηθεί από τον Ν. Γεωργιάδη ο οποίος τον συνέδεσε, τόσο με το γεγονός ότι οι πυρίτιδες βρίσκονταν αποθηκευμένες σε κλειστό χώρο, όσο και με τον παράγοντα χρόνο και τις θερμοκρασίες του κυπριακού καλοκαιριού. Ο κατηγορούμενος 2 είχε γνώση αυτών των δεδομένων και αντίστοιχη αντίληψη του κινδύνου.

Στα μέσα του τρίτου πλέον καλοκαιριού έγινε το συμβάν της 4.7.2011. Μετά την ενημέρωση της οποίας έτυχε, στις 5.7.2011 και στις 6.7.2011, είχε πλήρη εικόνα της κορύφωσης του κινδύνου. Τότε πλέον, η σκιά του θανάτου βάραινε απειλητικά πάνω από το Μαρί. Ο κίνδυνος θανάτου ήταν αδιαμφισβήτητα ορατός. Όπως τέθηκε στην υπόθεση Faure αποτελούσε «a substantial, or real and not a remote chance». Ο κατηγορούμενος 2 δεν επικαλέστηκε οποιοδήποτε υποκειμενικό πρόβλημα που ευλόγως θα

τον δικαιολογούσε να μην αντιληφθεί τέτοιο κίνδυνο από τα δεδομένα που γνώριζε. Ό,τι έπραξε ήταν να προσφέρει την εκδοχή που απορρίψαμε. Δεν έχουμε αμφιβολία ότι είχε επίγνωση ορατού κινδύνου θανάτου, πλην όμως δεν ανταποκρίθηκε στο επιβαλλόμενο επίπεδο ευθύνης.»

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν αποδίδει στον κατηγορούμενο 2 αδιαφορία υπό την έννοια ότι δεν είχε ανησυχία για το αποτέλεσμα. Σημείωσε όμως παράλληλα τα εξής:

«Όμως εκτιμώντας τα πράγματα συνολικά, εκείνο που έχει τελικά βαρύνουσα σημασία είναι η πλήρης απραξία, παρά την εκφρασθείσα κατά καιρούς ανησυχία. Είναι φανερή η επιλογή του κατηγορούμενου 2 - και αυτή ήταν τελικά η στάση του έναντι της ηθικής διάστασης του προβλήματος - να ακολουθήσει ή να συνεργήσει ή να ανεχθεί μια τακτική που παρέπεμπε παρελκυστικά το πρόβλημα ξανά και ξανά στο απροσδιόριστο μέλλον και εν τέλει στη μοίρα. Δεν παραβλέπουμε το γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο ενήργησε. Έχουμε ήδη διαπιστώσει ότι αυτό δεν διαγράφει τις νομικές του ευθύνες. Δεν διαγράφει όμως, ούτε την ηθική απαξία της επιλογής του να εθελουφλήσει μπροστά σε τέτοιο κίνδυνο για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα και με τέτοιες προειδοποιήσεις για τον παράγοντα χρόνο. Ο κίνδυνος και οι προειδοποιήσεις ήταν τέτοιες ώστε το γεγονός ότι δεν ελήφθη υπό τέτοιες περιστάσεις ποτέ κανένα μέτρο, ενώ κατά τα άλλα τούτο ήταν ευχερές, να υποδηλώνει εν τέλει αδιαφορία τέτοια ώστε να πρόκειται για υπαίτια αμέλεια εν τη εννοία του άρθρου 205» [ανθρωποκτονία από αμέλεια].

Για τους κατηγορούμενους 4, 5 και 6, το Δικαστήριο κατέληξε ως εξής:

«Οι κατηγορούμενοι 4, 5 και 6 με βάσει τα ευρήματα μας ..... είχαν αντίληψη ενός πραγματικού κινδύνου θανάτου. Σε αντίθεση όμως με τον κατηγορούμενο 2, δεν είχαν ευθύνη για τη φύλαξη του φορτίου, δεν είχαν μακρά εμπλοκή με το πρόβλημα, δεν είχαν προηγούμενη ενημέρωση. Η δική τους ευθύνη δεν ήταν πρωτογενής, υπό την έννοια ότι διατηρούσαν οι ίδιοι την επικίνδυνη κατάσταση, αλλά έγκειται στο ότι παρέλειψαν να χειριστούν ως όφειλαν την επικίνδυνη κατάσταση. Ειδικότερα οι κατηγορούμενοι 4 και 5, στο τέλος ενήργησαν απεγνωσμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να μην μπορεί να τους αποδοθεί αδιαφορία μέχρι τέλους. Δεν είναι δίκαιο να τοποθετηθούν στο ίδιο επίπεδο αμέλειας με τον κατηγορούμενο 2. Άλλωστε, ακόμα κι αν το θέμα θα ήταν περαιτέρω συζητήσιμο, θα αρκούσαν εύλογες αμφιβολίες για το βαθμό της υπαιτιότητας τους ώστε να ενταχθούν στα πλαίσια του άρθρου 210ΠΚ» [πρόκληση θανάτου από αμέλεια].

Οι ενέργειες των θυμάτων

Έγινε εισήγηση ότι όσοι είχαν κληθεί στις 11.7.2011 για να επιληφθούν της πυρκαγιάς, ήταν πλήρως εκπαιδευμένοι και γνώριζαν ότι με βάση πάγιες διαταγές και οδηγίες θα έπρεπε να απομακρύνουν το προσωπικό σε απόσταση ασφαλείας. Όμως, οι χειριζόμενοι το επεισόδιο, παραβιάζοντας τα νόμιμα καθήκοντα τους, δημιούργησαν μια νέα κατάσταση πραγμάτων με αποτέλεσμα να διακοπεί ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ των ενεργειών των κατηγορουμένων και του τελικού τραγικού αποτελέσματος.

Όμως το Δικαστήριο, αποδεχόμενο ότι οι επικεφαλής Ιωαννίδης και Παπαδόπουλος είχαν επίγνωση του κινδύνου θανάτου, θεώρησε ότι οι ενέργειες των θυμάτων θα πρέπει να κριθούν υπό το πρίσμα της αγωνίας και των διλημάτων που αντιμετώπιζαν, εφόσον “η τέλεια αντίδραση μπροστά σε μια κρίση δεν είναι γνώρισμα των θνητών”, όπως η νομολογία αναγνώρισε.

Αναφέρθηκαν σχετικά τα ακόλουθα:

«Ο Ιωαννίδης, ο Παπαδόπουλος, αλλά και οι υπόλοιποι βρέθηκαν αντιμέτωποι με μια χωρίς προηγούμενο κρίση και με δύσκολα διλήμματα. Ο Ιωαννίδης γνώριζε ότι το φορτίο ήταν ύψιστης σημασίας και ότι ετύγχανε χειρισμού από την ηγεσία της ΕΦ και ενδιέφερε την πολιτική ηγεσία. Ο ίδιος δεν είχε καμιά επίσημη ενημέρωση και καμιά αρμοδιότητα. Παρά ταύτα, βρισκόταν μέσα σε χώρο όπου είχε την ευθύνη, χωρίς όμως να έχει ευθύνη για το ίδιο το φορτίο. Ήταν μια αλλόκοτη κατάσταση στα πλαίσια της οποίας ο Ιωαννίδης κλήθηκε να χειριστεί την κρίση τις πρωινές ώρες της 11.7.2011, αναγκασμένος να λάβει αποφάσεις υπό τις πλέον πιεστικές συνθήκες για το υψίστης σημασίας φορτίο, την ασφάλεια της Ναυτικής Βάσης και του προσωπικού της, αλλά και την ασφάλεια του ηλεκτροπαραγωγού σταθμού. Δεν είχε γίνει καμιά προεργασία προς αντιμετώπιση ενδεχόμενης κρίσης. Υπενθυμίζουμε ότι το συμβούλιο κρίσεων της ΕΦ, ουδέποτε επελήφθη του θέματος, ούτε με άλλο τρόπο εξετάστηκε το πρόβλημα με σοβαρότητα ώστε να υπάρχουν σχέδια αντίδρασης, παρά τις ανησυχίες που εξέφραζε η ΕΦ και παρά την κραυγαλέα προειδοποίηση στις 4.7.2011. Ακόμα και κατά την κορύφωση της κρίσης και ενώ ο Ιωαννίδης βρισκόταν σε τηλεφωνική επαφή με τον Α/ΓΕΕΦ, δεν έλαβε διαταγές όπως θα ήταν το αναμενόμενο προκειμένου για ένα πειθαρχημένο στρατιωτικό σώμα, αλλά αφέθηκε να αντιμετωπίσει μόνος του τα διλήμματα και την κρίση.»

Για τους πυροσβέστες αναφέρθηκαν ειδικότερα τα εξής:

«Τα ίδια ισχύουν και για τον Παπαδόπουλο και τους πυροσβέστες. Αυτοί μάλιστα, πριν ανταποκριθούν στο επεισόδιο δεν είχαν καμιά γνώση. Μεταξύ άλλων, τώρα τέθηκε και το ερώτημα από πλευράς υπεράσπισης κατά πόσο, εάν ο Παπαδόπουλος είχε οποιεσδήποτε αμφιβολίες για τους σχετικούς κινδύνους, γιατί δεν ρώτησε το τηλεφωνείο όπως ήταν εκπαιδευμένος να κάνει ή τους κατηγορούμενους 5 και 6.

Όμως το πραγματικό ερώτημα, το ερώτημα που έχει ηθικό υπόβαθρο, δεν αφορά την αντίδραση ενός λοχία σε στιγμές κρίσης, αλλά τις υποχρεώσεις των ηγητόρων του, οι οποίοι ενώ είχαν την ευκαιρία για νηφάλια ανάλυση και λήψη μέτρων χωρίς πίεση και αγωνία, δεν τον προειδοποίησαν, δεν τον καθοδήγησαν και τον άφησαν να αντιμετωπίσει την κρίσιμη κατάσταση, αναμένοντας από τον ίδιο να τους ερωτήσει.»

Το Δικαστήριο κατέληξε ως εξής για το ζήτημα αυτό:

«Εν τέλει, το ουσιαστικό ερώτημα είναι κατά πόσο, οι ενέργειες των θυμάτων ήταν τέτοιας φύσεως, ώστε υπό το σύνολο των περιστάσεων, να θεωρηθεί ότι δεν είναι δίκαιο να αποδοθεί ευθύνη στους κατηγορούμενους για τις δικές τους παραλείψεις. Η απάντηση είναι ότι η ηθική απαξία της συμπεριφοράς των κατηγορουμένων παραμένει και οι παραλείψεις τους συνεχίζουν να είναι ενεργές και ουσιαστικές αιτίες του θανάτου των θυμάτων.

Αντίθετα, στερείται ηθικού και νομικού ερείσματος η αντίληψη ότι «η επιλογή» των θυμάτων, όσων είχαν «επιλογή», να παραμείνουν σε ό,τι αντιλαμβάνονταν εκείνες τις ώρες ως το χρέος τους, για το οποίο έδωσαν τη ζωή τους, διαγράφει τις παραλείψεις των υπαιτίων οι οποίες τους έθεσαν ή τους άφησαν στη δεινή και αγωνιώδη εκείνη κατάσταση.»